

Стаття 27. Кожна людина має невід'ємне право на життя.
Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави захищати життя людини.

Конституція України.

Шлях довжиною в дві тисячі років: від Андрія Первозваного до Томосу

Підписання Вселенським патріархом Варфоломієм I Томосу (на знімку Андрія НЕСТЕРЕНКА), патріаршої та синодальної грамоти про надання Українській православній церкві автокефалії, вручення його предстоятелю ПЦУ Епіфанію у церкві святого Георгія в резиденції Патріархату у Константинополі під час святкової літургії та зустріч документа у Святій Софії Київській 7 січня 2019 року, у світлі свято Різдва Христового, — історична вікомна подія, учасниками та свідками якої пощастило нам стати.

12 грудня 2018 року, на наступний день після історичного рішення Священного Синоду Константинопольського Патріархату про надання Україні автокефалії, до стели Незалежності в центрі Києва, організувавшись у Фейсбуці, вийшли сотні людей на акцію «Кагор на Майдані», щоб привітати одне одного з радісною подією та заявити про підтримку української церкви. Активним учасником іншого Собору — Об'єднавчого собору українських православних церков, що відбувся 15 грудня, стали вже тисячі і тисячі киян та вірян з інших регіонів. Незважаючи на мороз і пронизливий вітер, люди із самого ранку зібралися на Софійській площі, перед тисячолітнім храмом, в якому мало відбулися засідання представників УПЦ КП, УАПЦ та УПЦ МП. Чекаючи на рішення Собору, миряни встановили сцену, з якої виступали відомі громадські діячі і прості віряни, співали, декламували вірші. Після завершення Собору, де було обрано предстоятеля ПЦУ та затверджено статут, на майдан вийшов новий глава церкви митрополит Епіфаній (Думенко) (на знімку Олександра КЛИМЕНКА). Під оплески і скандування «Слава!», «Дякуємо!» від звернувся до громадськості та зазначив: «Ми змогли об'єднати три гілки українського православ'я в єдину помісну православну церкву. Ми змогли засвідчити, що ми можемо об'єднатися і створити в Україні єдину помісну церкву нашими спільними зусиллями... Я б хотів закликати всіх наших побратимів, архієреїв, всіх вірних в єдину Українську православну церкву. Двері нашої церкви відкриті для всіх» 7 січня 2019-го, коли Томос привезли до Святої Софії, під стінами собору знову зібралася велика кількість вірян. Через медіакрани люди змогли долучитися до Різдваїного богослужіння, на якому Україні представили Синодальну Патріаршу грамоту.

Томос видається один раз і є основою існування церкви. Вручаючи його митрополиту Київському і всієї України Епіфанію, Патріарх Варфоломій зазначив: «Час настав для славної святої митрополії Києва отримати духовну незалежність, будучи включеною до тіла помісних та святих православних автокефальних церков шляхом включення Вашого блаженства (митрополита Епіфанія) до канонічного православного диптиху». І додав: «Сьогодні, офіційно і канонічно, ви стаєте 15-ю церквою у благословенному хорі автокефальних церков».

Томос набрав чинності 6 січня 2019 року, що було засвідчено підписом Варфоломія I, його літургійним співслужінням з митрополитом Київським і всієї України Епіфанієм як з предстоятелем

ПЦУ, а не рядовим ієрархом, а також підписами всіх членів Синоду Вселенського Патріархату.

Автокефалія — складова національної безпеки

П'ятий Президент України Петро Порошенко, чие ім'я вписано в текст Томосу як державного діяча, завдяки широкій підтримці якого, як і членів українського парламенту, представників регіональних еліт та мільйонів вірян, визнання Української церкви світовим православ'ям як рівної серед рівних, стало dokonаним фактом. Петро Порошенко, який розглядав незалежність церкви як складову формули національної ідентичності та державної безпеки, назвав Томос подією, що «в одному ряду з Володимиром Хрещенням і з проголошенням Незалежності».

пограбування та руйнація храмів і монастирів безбожною радянською владою, розстріли тисяч священників.

На київських горах постала апостольська церква

Уперше люд на українських землях почув євангельську проповідь з уст святого апостола Андрія Первозваного, брата апостола Петра. Апостол Андрій, як і інші учні сина Божого, був свідком проповіді Ісуса Христа, Його чудес, що підтверджували Його Божественну природу, бачив страждання Спасителя, Його смерть і Воскресіння. Був також присутнім на Елеонській горі, коли Господь, благословивши учнів, вознісся на Небо. Після зішестя Святого Духа апостоли кинули жероб, кому в яку країну йти для проповіді Євангелія. Святому Андрію дісталися країни вздовж узбережжя Чорного моря, північна частина Балканського півострова та Скіфія. За переказами, апостол проповідував у Криму, потім по Дніпру дійшов до маль-

лавною церквою як Церква-мати всіх інших помісних церков.

Різноманітні джерела свідчать про існування на українських теренах перших православних епархій в III столітті — Готської і Скіфської, глави яких брали участь у Вселенському Нікейському соборі (325).

Відомо, що християнські спільноти віддавна діяли в Києві, про що свідчать договори Русі з Константинополем, укладені за князя Ігоря у 941-му та 944 році. Нове піднесення християнства на наших теренах розпочалося при київській княгині Ользі, яка визнана рівноапостольною. Хрестителями України-Русі ми називаємо і просвітителів святих рівноапостольних Кирила і Мефодія. Тож хрещення князя Володимира, здійснене 988 року, було продовженням тривалого процесу християнізації Києворуської держави. Того ж року постає і Київська митрополія. З прийняттям християнства, що стало цивілізаційною віхою в житті східного слов'янства (з Києва Євангельське вчення поширилося на схід і північ), зміцніла Володимирова держава, зріс її міжнародний авторитет, розвивалися писемність, храмобудівництво, виникали школи та бібліотеки, утверджувалися ідеали гуманізму і моралі.

Константинополь ніколи не визнавав влади Москви над Україною

Ще в 1650-х роках Московський патріархат докладав максимум зусиль, аби відпорядкувати собі Київську митрополію, що перебувала в юрисдикції Вселенської церкви. У 1686 році це на решті вдалося. Саме тоді Константинопольський патріарх Діонісій IV видав суперечливий указ про передачу Київської митрополії в адміністрування Москві, начебто «навічно».

Грамоту, використовуючи тиск з боку турецької влади на церковну владу і щедри подарунки — 200 золотих і 120 соболонних шкурорк — виторгували московський дяк Нікіта Алексєєв та представник гетьмана Самойловича Іван Лисиця, що прибули до Османської ім-

перії з листами від Московського патріарха Іоакима (самопроголошена Московська митрополія перебувала у схизмі та незнанні 141 рік, з 1448-го по 1589-й) і царів Івана V і Петра I з проханням затвердити перехід Києва під зверхність Москви та підтвердити поставлення митрополита Гедеона.

«Відзначимо, що спочатку Діонісій Константинопольський у категоричній формі відмовився допомагати московським посланцям. Але в той час була напружена ситуація між Московією і турками — Османською імперією, і московські дипломати це використали (бо турки на той момент не хотіли воювати з Росією) та вмовили султана зберегти мир в обмін на згоду з передачею Київської митрополії. Султан викликав до себе православного патріарха (той надто залежав від мусульманської влади) і дав йому вказівку віддати Москві Київську митрополію», — каже релігієзнавець Анатолій Бабинський.

— Уже наступного року війна між Росією та Туреччиною така розпочалася. Патріарха Діонісія IV скинули з престолу члени синоду та інші архієреї, які не визнали нового підпорядкування митрополії (він, Діонісій, звернувся по допомогу до Москви, де йому відповіли, що за «таку дрібницю», як Київська митрополія, він отримав достатню плату).

Після надання Томосу Православній церкві України УПЦ МП заявила, що Вселенський патріархат має «визнати свою помилку» та відкликати документ. Мовляв, Константинополь «не мав права» втручатися в церковне життя України, канонічну територію Московського патріархату.

Утім, Вселенський патріархат ніколи не визнавав церковної влади Москви над Київською митрополією, а захоплення її території вважав беззаконням, здійсненим у супереч канонічному праву.

Науковці, проаналізувавши десятки офіційних документів того часу — Константинополя, дипломатичне листування Москви та східних патріархів, яке опубліковано в «Актах Південно-Західної Русі» у 1872 році (нині зберігаються в архіві російського МЗС), дійшли висновку, що ніякого факту перепідпорядкування Київської митрополії з Константинопольського патріархату Москві не було.

Усі вивчені в процесі підготовки Томосу документи стверджують, що у 1686 році відповідне рішення було прийнято з пастирської необхідності, через війни між імперіями, коли Константинопольська Церква-мати не могла дбати про свою Церкву-доньку. Грамоти також наводять три умови, за яких було дано дозвіл Московському патріархату висвячувати Київського митрополита. Це — обрання митрополита духовенством та мирянами митрополії, поминання Вселенського патріарха перед Московським, збереження всіх привілеїв митрополита Київського. Усі три умови були порушені Московським патріархатом, що послужило однією з підстав для скасування Актів 1686 року Священним Синодом Вселенського патріархату під час сесії 11 жовтня 2018 року.

Через 333 роки історичну справедливість відновлено. Отримання автокефалії українським православ'ям стало масштабною духовною та геополітичною подією тисячоліття.

Світлана ЧОРНА.

«Томос для нас — це фактично ще один Акт проголошення незалежності України. Він довершить утвердження самостійності Української держави, укріпить релігійну свободу, міжконфесійний мир, він посилить права і свободи громадян, котрі перебували поза спілкуванням із Вселенським православ'ям і яких несправедливо таврували неканонічність», — наголосив Президент у промові одразу після того, як Україні урочисто вручили грамоту про автокефалію.

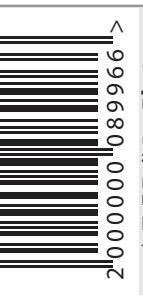
Шлях Української церкви до Томосу був довгим і складним — на ньому були і анексія Київської митрополії Московським патріархатом у 1686 році, і секуляризаційна реформа другої половини XVIII століття, проведена Катериною II з метою вилучення церковних володінь, що стала логічним наслідком встановлення державного контролю над церквою, започаткованого Петром I, і знищення православно-монастирського українського буття та українських православних традицій,

овничих гір, де зупинився на перепочинок. Нестор-літописець у «Повісті минулих літ» наводить пророчі слова апостола Андрія, який, замилувавшись красою Дніпровських берегів, сказав: «На цих горах засяє благодать Божя, тут буде місто велике і Бог збудує багато церков». Благословивши гори, євангеліст піднявся на них і поставив хрест — на цьому місці тепер київська перлина, барокова Адриївська церква, занесена до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Тож Андрій Первозваний вважається основоположником і фундатором Української церкви, а наша церква — Апостольською та Первозваною, про що свідчать давні апокрифи і передання. Символічно, що Святий Андрій є і засновником Константинопольського Патріархату, оскільки саме він заснував першу християнську общину у Візантії. У світовому православному суспільстві Вселенський патріархат — Константинопольська православна церква — вважається «першою за честю» автокефальною правос-

Над номером працювали: Віталій СУДДА, Надія СМІЯН, Ірина ШАТРОВА, Алла ДОДАТКО.
Головний редактор Анатолій ГОРЛОВ.
► За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
► Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
► Направлення матеріалів для друку в газеті є наданням згоди автора на обробку його персональних даних.
► Рукописів не повертаємо.
► Листування з читачами — тільки на сторінках газети.
► При використанні наших публікацій посилання на «Голос України» обов'язкове.
© Платні матеріали.

Засновник — Верховна Рада України
Свідчення про реєстрацію періодичного друкованого видання — КВ № 1 від 26.05.1994 р.
Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі і понеділка)
українською і російською мовами.
Передплатні індекси та передплатна ціна на 2021 рік
Для фізичних осіб:
40224 — 30 грн. на місяць (5-разовий: вівторок — субота);
08775 — 25 грн. на місяць (3-разовий: вівторок, четвер, п'ятниця).
Для підприємств і організацій:
60955 — 70 грн. на місяць (5-разовий: вівторок — субота).
Ціна в роздрібній мережі — договірна.

Загальний тираж 60000.
Друк: ТОВ «Мега-Поліграф», 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14, тел. (044) 581-68-15 www.mega-poligraf.kiev.ua Зам. 84428
Видавець — Державне підприємство «Редакція газети «Голос України».
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Адреса редакції: 03047, Київ-47, вул. Петра Нестерова, 4.
ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 503-68-72; відділ реклами — 453-44-56 (факс);
E-mail: mail@golos.com.ua — загальний reklama1@golos.com.ua — відділ реклами let@golos.com.ua — відділ листів foto@golos.com.ua — відділ ілюстрацій
Сайт — www.golos.com.ua